

USTAWA

z dnia....

o statusie sędziów Trybunału Konstytucyjnego**Rozdział 1****Przepisy ogólne**

Art. 1. Ustawa określa:

- 1) prawa i obowiązki sędziów Trybunału Konstytucyjnego, zwanego dalej „Trybunałem”;
- 2) sposób nawiązania, zakres i zasady ustania stosunku służbowego sędziego Trybunału;
- 3) sprawy immunitetu i nietykalności osobistej oraz zasady odpowiedzialności dyscyplinarnej sędziego Trybunału.

Art. 2 1. W skład Trybunału wchodzi piętnastu sędziów Trybunału.

2. Sędziego Trybunału wybiera Sejm. Kadencja sędziego wynosi 9 lat. Zasady wyboru i związane z tym terminy procedowania określa Regulamin Sejmu.

3. Sędzią Trybunału może być wybrana osoba, która wyróżnia się wiedzą prawniczą oraz spełnia kryteria wymagane do zajmowania stanowiska sędziego Sądu Najwyższego.

Art. 3.1. Osoba wybrana na stanowisko sędziego Trybunału składa wobec Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej ślubowanie następującej treści: „Ślubuję uroczyście przy wykonywaniu powierzonych mi obowiązków sędziego Trybunału Konstytucyjnego służyć wiernie Narodowi, stać na straży Konstytucji, a powierzone mi obowiązki wypełniać bezstronnie i z najwyższą starannością”. Ślubowanie może być złożone z dodaniem zdania „Tak mi dopomóż Bóg.”.

2. Odmowa złożenia ślubowania jest równoznaczna ze zrzeczeniem się stanowiska sędziego Trybunału.

3. Stosunek służbowy sędziego Trybunału nawiązuje się po złożeniu ślubowania. Sędzia po złożeniu ślubowania stawia się niezwłocznie w Trybunale w celu podjęcia obowiązków, a Prezes Trybunału przydziela mu sprawy i stwarza warunki umożliwiające wypełnianie obowiązków sędziego.

Art. 4. Sędzia Trybunału w sprawowaniu swojego urzędu jest niezawisły i podlega tylko Konstytucji.

Art. 5. 1. Sędzia Trybunału nie może należeć do partii politycznej, związku zawodowego ani prowadzić działalności publicznej niedającej się pogodzić z zasadami niezależności sądów i niezawisłości sędziów.

2. Sędzia Trybunału nie może podejmować dodatkowego zatrudnienia, z wyjątkiem zatrudnienia w charakterze pracownika naukowo-dydaktycznego, dydaktycznego lub naukowego u jednego pracodawcy, w łącznym wymiarze nieprzekraczającym pełnego wymiaru czasu pracy pracowników zatrudnionych w takim charakterze, o ile nie utrudnia to pełnienia obowiązków sędziego Trybunału.

3. Sędzia Trybunału nie może podejmować innego zajęcia, o charakterze zarobkowym lub niezarobkowym, które utrudniałoby pełnienie przez niego obowiązków, uchybiałoby godności urzędu sędziego Trybunału lub mogłoby podważać zaufanie do jego bezstronności lub niezawisłości.

4. O zamiarze podjęcia zatrudnienia lub innego zajęcia, o których mowa w ust. 2 i 3, a także o zamiarze ich kontynuowania przez sędziego obejmującego stanowisko w Trybunale, sędzia Trybunału zawiadamia Prezesa Trybunału. Prezes Trybunału pisemnie informuje o sprzeciwie, jeżeli uzna, że podjęcie albo kontynuowanie zatrudnienia lub innego zajęcia będzie utrudniało pełnienie obowiązków, uchybiało godności urzędu sędziego Trybunału lub podważało zaufanie do jego bezstronności lub niezawisłości.

5. Sędzia Trybunału postępuje zgodnie z Kodeksem Etycznym Sędziego Trybunału Konstytucyjnego, uchwalonym na podstawie odrębnych przepisów.

Rozdział 2

Immunitet i nietykalność osobista oraz zasady odpowiedzialności dyscyplinarnej sędziego Trybunału

Art. 6. 1. Sędzia Trybunału nie może być pociągnięty do odpowiedzialności karnej ani pozbawiony wolności bez zgody Zgromadzenia Ogólnego Sędziów Trybunału Konstytucyjnego, zwanego dalej „Zgromadzeniem Ogólnym”.

2. Do czasu wyrażenia zgody na pociągnięcie sędziego Trybunału do odpowiedzialności karnej lub zgody na pozbawienie wolności sędziego Trybunału, w stosunku do tego sędziego mogą być podejmowane tylko czynności niecierpiące zwłoki.

3. Sędzia Trybunału nie może być zatrzymany lub aresztowany, z wyjątkiem ujęcia go na gorącym uczynku przestępstwa, jeżeli jego zatrzymanie jest konieczne dla zapewnienia prawidłowego toku postępowania.

4. O zatrzymaniu niezwłocznie powiadamia się Prezesa Trybunału, który może nakazać natychmiastowe zwolnienie zatrzymanego.

Art. 7. 1. Wniosek w sprawie wyrażenia zgody na pociągnięcie sędziego Trybunału do odpowiedzialności karnej oraz wniosek o wyrażenie zgody na pozbawienie wolności sędziego Trybunału, jeżeli czyn jest ścigany z oskarżenia publicznego, składa Prokurator Generalny.

2. Wniosek w sprawie wyrażenia zgody na pociągnięcie sędziego Trybunału do odpowiedzialności karnej, jeżeli czyn jest ścigany z oskarżenia prywatnego, jest sporządzany przez adwokata lub radcę prawnego. Wymóg ten nie dotyczy wniosków sporządzonych we własnym imieniu przez sędziów, prokuratorów, adwokatów, radców prawnych, radców Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa, notariuszy oraz profesorów lub doktorów habilitowanych nauk prawnych.

Art. 8. 1. Wniosek w sprawie wyrażenia zgody na pociągnięcie do odpowiedzialności karnej oraz wniosek o wyrażenie zgody na pozbawienie wolności sędziego Trybunału składa się Prezesowi Trybunału.

2. Wniosek określa: imię i nazwisko sędziego Trybunału, czyn, za który sędzia Trybunału ma być pociągnięty do odpowiedzialności karnej lub pozbawiony wolności, oraz okoliczności jego popełnienia.

Art. 9. 1. Wyrażenie zgody na pociągnięcie do odpowiedzialności karnej oraz na pozbawienie wolności sędziego Trybunału następuje w drodze uchwały Zgromadzenia Ogólnego, podjętej bezwzględną większością głosów, nie później niż w terminie miesiąca od dnia złożenia wniosku.

2. Przed podjęciem uchwały sędzia Trybunału, którego wniosek dotyczy, może złożyć wyjaśnienia Zgromadzeniu Ogólnemu.

3. W naradzie oraz głosowaniu nie bierze udziału sędzia Trybunału, którego wniosek dotyczy.

Art. 10. 1. Sędzia Trybunału odpowiada dyscyplinarnie przed Trybunałem za naruszenie przepisów prawa, uchybienie godności urzędu sędziego Trybunału, naruszenie Kodeksu Etycznego Sędziego Trybunału Konstytucyjnego lub inne nieetyczne zachowanie mogące podważyć zaufanie do jego bezstronności lub niezawisłości.

2. Za wykroczenia sędziego Trybunału odpowiada tylko dyscyplinarnie.

Art. 11. 1. Sąd dyscyplinarny pierwszej instancji składa się z trzech sędziów Trybunału.

2. Sąd dyscyplinarny drugiej instancji składa się z pięciu sędziów Trybunału.

3. Sędziów Trybunału do składów orzekających i rzecznika dyscyplinarnego ustala w drodze losowania Prezes Trybunału. W losowaniu składu drugiej instancji nie uczestniczą sędziowie Trybunału, którzy orzekali w sprawie w pierwszej instancji.

Art. 12.1. Zawiadomienie o popełnieniu przez sędziego Trybunału przewinienia, o którym mowa w art. 10 ust. 1, do Prezesa Trybunału może złożyć:

- 1) sędziego Trybunału;
- 2) grupa sędziów Trybunału;
- 3) Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej na wniosek Prokuratora Generalnego.

2. Prezes Trybunału w drodze losowania wyznacza sędziego Trybunału – rzecznika dyscyplinarnego, zwanego dalej „rzecznikiem dyscyplinarnym” do wstępnego wyjaśnienia okoliczności niezbędnych do ustalenia znamion przewinienia, a także złożenia wyjaśnień przez sędziego, chyba że złożenie tych wyjaśnień nie jest możliwe.

3. Po przeprowadzeniu postępowania, o którym mowa w ust. 2, jeżeli zachodzą podstawy do wszczęcia postępowania dyscyplinarnego, rzecznik dyscyplinarny wszczyna postępowanie dyscyplinarne i przedstawia sędziemu na piśmie zarzuty. Po przedstawieniu zarzutów obwiniony, w terminie czternastu dni, może złożyć wyjaśnienia oraz zgłosić wnioski o przeprowadzenie dowodów.

4. Po upływie terminu, o którym mowa w ust. 3, a w razie potrzeby po przeprowadzeniu dalszych dowodów, rzecznik dyscyplinarny składa wniosek o rozpoznanie sprawy dyscyplinarnej do sądu dyscyplinarnego, o którym mowa w art. 11 ust. 1. Wniosek powinien zawierać dokładne określenie zarzucanego czynu oraz uzasadnienie.

5. Jeżeli rzecznik dyscyplinarny nie znajduje podstaw do wszczęcia postępowania dyscyplinarnego na żądanie uprawnionego podmiotu, wydaje postanowienie o odmowie jego wszczęcia. W terminie siedmiu dni od dnia doręczenia tego postanowienia, organowi, który złożył wniosek o wszczęcie postępowania dyscyplinarnego, służy zażalenie do sądu dyscyplinarnego pierwszej instancji.

6. Zażalenie powinno być rozpoznane w terminie czternastu dni od dnia jego wniesienia do sądu dyscyplinarnego. W przypadku uchylecia tego postanowienia, wskazania sądu dyscyplinarnego co do dalszego postępowania są wiążące dla rzecznika dyscyplinarnego.

Art. 13. Od orzeczenia dyscyplinarnego wydanego w drugiej instancji skarga kasacyjna nie przysługuje.

Art. 14. Karami dyscyplinarnymi są:

- 1) upomnienie;
- 2) nagana;

- 3) obniżenie wynagrodzenia w wysokości od 10% do 20% na okres do 2 lat;
- 4) złożenie sędziego Trybunału z urzędu.

Art. 15. Do postępowania dyscyplinarnego w sprawach nieuregulowanych w niniejszej ustawie stosuje się odpowiednio przepisy ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz. U. z 2015 r. poz. 133, z późn. zm.) oraz ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. Nr 89, poz. 555, z późn. zm.).

Rozdział 3

Prawa i obowiązki sędziego Trybunału

Art. 16. Czas pracy sędziego Trybunału jest określony wymiarem jego zadań.

Art. 17. Sędzia Trybunału jest upoważniony do dostępu do informacji niejawnych związanych z rozpoznawaną przez Trybunał sprawą.

Art. 18. 1. Wynagrodzenie zasadnicze sędziego Trybunału stanowi wielokrotność podstawy ustalenia tego wynagrodzenia, z zastosowaniem mnożnika 5,0.

2. Podstawę ustalenia wynagrodzenia zasadniczego sędziego Trybunału w danym roku stanowi przeciętne wynagrodzenie w drugim kwartale roku poprzedniego, ogłaszane w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski” przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego na podstawie art. 20 pkt 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2015 r. poz. 748).

3. Jeżeli przeciętne wynagrodzenie, o którym mowa w ust. 2, jest niższe od przeciętnego wynagrodzenia ogłoszonego za drugi kwartał roku poprzedzającego, przyjmuje się podstawę ustalenia wynagrodzenia zasadniczego sędziego Trybunału w dotychczasowej wysokości.

4. Wynagrodzenie Prezesa oraz Wiceprezesa Trybunału odpowiada wynagrodzeniu zasadniczemu sędziego Trybunału powiększonemu o dodatek funkcyjny ustalany według podstawy, o której mowa w ust. 2, z zastosowaniem mnożnika, odpowiednio: 1,2 oraz 0,8.

Art. 19. Sędziemu Trybunału stale zamieszkałemu poza m.st. Warszawą przysługuje bezpłatne zakwaterowanie w m.st. Warszawie oraz zwrot kosztów przejazdu i dodatek z

tytułu rozłąki z rodziną na zasadach określonych w przepisach wydanych na podstawie art. 26 ust. 2a ustawy z dnia 16 września 1982 r. o pracownikach urzędów państwowych (Dz. U. z 2013 r. poz. 269 oraz z 2014 r. poz. 1199).

Art. 20. 1. Sędzia Trybunału nie może:

- 1) być członkiem zarządu, rady nadzorczej lub komisji rewizyjnej spółki prawa handlowego;
- 2) być członkiem zarządu, rady nadzorczej lub komisji rewizyjnej spółdzielni;
- 3) być członkiem zarządu fundacji prowadzącej działalność gospodarczą;
- 4) posiadać w spółce prawa handlowego więcej niż 10% akcji lub udziały przedstawiające więcej niż 10% kapitału zakładowego;
- 5) prowadzić działalności gospodarczej na własny rachunek lub wspólnie z innymi osobami, a także zarządzać taką działalnością lub być przedstawicielem bądź pełnomocnikiem w prowadzeniu takiej działalności.

2. Ilekroć w ustawie jest mowa o spółce prawa handlowego - rozumie się przez to spółkę handlową, a także inną spółkę, do której stosuje się przepisy prawa handlowego, w tym spółkę według prawa obcego.

3. Zyski z tytułu posiadania akcji lub udziałów w spółce prawa handlowego określonych w ust. 1 pkt 4, sędzia Trybunału przekazuje na wskazane przez siebie cele publiczne w terminie do 31 marca roku następującego po roku, w którym je uzyskał.

4. Niewykonanie obowiązku określonego w ust. 3 jest równoznaczne ze zrzeczeniem się przez sędziego Trybunału urzędu, o którym mowa w art. 26 ust. 1 pkt 2.

Art. 21.1. Sędzia Trybunału jest zobowiązany do złożenia Prezesowi Trybunału oświadczenia o działalności gospodarczej prowadzonej przez małżonka - przed powołaniem na stanowisko, a także o zamiarze podjęcia takiej działalności lub zmianie jej charakteru - w trakcie pełnienia funkcji.

2. Prezes Trybunału składa oświadczenie, o którym mowa w ust. 1 Pierwszemu Prezesowi Sądu Najwyższego.

3. Informacje zawarte w oświadczeniu określonym w ust. 1 są jawne i podlegają publikacji na zasadach określonych w art. 23 ust. 5 i 6 dla oświadczeń majątkowych sędziów Trybunału.

4. Niewykonanie obowiązku, o którym mowa w ust. 1 jest równoznaczne ze zrzeczeniem się przez sędziego Trybunału urzędu, o którym mowa w art. 26 ust. 1 pkt 2.

Art. 22. Wybór lub powołanie do władz spółki, spółdzielni lub fundacji z naruszeniem zakazów określonych w art. 20 ust. 1 są z mocy prawa nieważne i nie podlegają wpisaniu do właściwego rejestru.

Art. 23. 1. Co roku, w terminie do 31 marca, sędziowie Trybunału są zobowiązani do

złożenia oświadczenia o swoim stanie majątkowym, zgodnie ze stanem majątkowym na dzień złożenia. Oświadczenie o stanie majątkowym dotyczy majątku odrębnego sędziego Trybunału oraz majątku objętego małżeńską wspólnością majątkową.

2. Oświadczenia składa się w dwóch egzemplarzach.

3. Oświadczenie, o którym mowa w ust. 1 powinno zawierać w szczególności informacje o posiadanych zasobach pieniężnych, nieruchomościach, udziałach i akcjach w spółkach prawa handlowego, a ponadto o nabytym przez sędziego Trybunału albo jej małżonka od Skarbu Państwa, innej państwowej osoby prawnej, jednostek samorządu terytorialnego lub ich związków mieniu, które podlegało zbyciu w drodze przetargu. Oświadczenie to powinno również zawierać dane dotyczące prowadzenia działalności gospodarczej oraz pełnienia funkcji w spółkach lub spółdzielniach, o których mowa w art. 20 ust. 1.

4. W terminie 2 miesięcy od daty określonej w ust.1, Prezes Trybunału dokonuje analizy danych zawartych w oświadczeniu o stanie majątkowym i przekazuje jeden egzemplarz naczelnikowi urzędu skarbowego właściwego ze względu na miejsce zamieszkania sędziego Trybunału.

5. Prezes Trybunału składa oświadczenie o stanie majątkowym na zasadach określonych w ust. 1 i 2 do Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego, który w terminie 2 miesięcy od daty określonej w ust. 1 dokonuje analizy zawartych w nim danych i przekazuje jeden egzemplarz naczelnikowi urzędu skarbowego właściwego ze względu na miejsce zamieszkania sędziego Trybunału.

6. Oświadczenie majątkowe sędziego Trybunału jest jawne. Prezes Trybunału publikuje oświadczenia majątkowe sędziów Trybunału, włącznie z oświadczeniem złożonym przez siebie Pierwszemu Prezesowi Sądu Najwyższego, w Biuletynie Informacji Publicznej Trybunału Konstytucyjnego co roku, w terminie do dnia 30 czerwca.

7. Niewykonanie obowiązku, o którym mowa w ust. 1 i ust. 5 jest równoznaczne ze zrzeczeniem się przez sędziego Trybunału urzędu, o którym mowa w art. 26 ust. 1 pkt 2.

Art. 24. Oświadczenia, o których mowa w art. 21 i art. 23 składa się na formularzach, których wzory określają przepisy wykonawcze, wydane na podstawie art. 11 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ograniczeniu prowadzenia działalności gospodarczej przez osoby pełniące funkcje publiczne (Dz. U. z 2016 r. poz. 1202).

Art. 25. Podanie nieprawdy w oświadczeniu, o którym mowa w art. 21 ust. 1 oraz art. 23 ust. 1 i ust. 5 podlega karze na zasadach określonych w art. 14 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ograniczeniu prowadzenia działalności gospodarczej przez osoby pełniące funkcje publiczne.

Art. 26. 1. Wygaśnięcie mandatu sędziego Trybunału przed upływem kadencji

następuje w przypadku:

- 1) śmierci sędziego Trybunału;
- 2) zrzeczenia się przez sędziego Trybunału urzędu;
- 3) skazania sędziego Trybunału prawomocnym wyrokiem sądu za przestępstwo umyślne ścigane z oskarżenia publicznego lub umyślne przestępstwo skarbowe;
- 4) prawomocnego orzeczenia o złożeniu sędziego Trybunału z urzędu.

2. Wygaśnięcie mandatu sędziego Trybunału stwierdza:

- 1) w przypadku, o którym mowa w ust. 1 pkt 1 - Prezes Trybunału w drodze postanowienia;
- 2) w przypadkach, o których mowa w ust. 1 pkt 2-4 - Zgromadzenie Ogólne w drodze uchwały.

3. Prezes Trybunału przekazuje niezwłocznie Marszałkowi Sejmu postanowienie lub uchwałę stwierdzające wygaśnięcie mandatu sędziego Trybunału.

Rozdział 4

Stan spoczynku

Art. 27. 1. Sędzia Trybunału przechodzi w stan spoczynku po zakończeniu kadencji z zastrzeżeniem ust. 2.

2. Sędzia Trybunału przechodzi w stan spoczynku po osiągnięciu wieku określonego w art. 30 § 1 ustawy z dnia 23 listopada 2002 r. o Sądzie Najwyższym (Dz. U. z 2013 r. poz. 499, z późn. zm.), chyba że na 6 miesięcy przed ukończeniem 70 roku życiałoży Prezesowi Trybunału zaświadczenie, że jest zdolny ze względu na stan zdrowia do pełnienia obowiązków sędziego.

3. Zaświadczenie, o którym mowa w ust. 2 jest wydawane przez uprawnionego do tego lekarza, który jest wpisany do rejestru lekarzy przeprowadzających badania profilaktyczne, prowadzonego na podstawie przepisów wydanych w celu wykonania art. 229 ustawy z dnia 26 czerwca 1974 r. - Kodeks pracy (Dz. U. z 2014 r. poz. 1502, z późn. zm.), i ma prawo wykonywania zawodu oraz co najmniej pięcioletni staż pracy w zawodzie.

4. Zaświadczenie o którym mowa w ust. 2 sędzia Trybunału przedstawia następnie Prezesowi Trybunału co roku, do dnia 31 stycznia, do ukończenia kadencji. Nieprzedstawienie zaświadczenia w terminie wskazanym w zdaniu pierwszym z przyczyn leżących po stronie sędziego Trybunału jest równoznaczne ze zrzeczeniem się przez sędziego Trybunału urzędu, o którym mowa w art. 26 ust. 1 pkt 2.

5. Po złożeniu zaświadczenia, o którym mowa w ust. 2, sędzia Trybunału, nie może

pełnić funkcji Prezesa lub Wiceprezesa Trybunału.

6. Zgromadzenie Ogólne podejmuje uchwałę o przeniesieniu sędziego Trybunału w stan spoczynku, jeżeli z zaświadczenia, o którym mowa w ust. 2 wynika, że sędzia Trybunału nie jest zdolny ze względu na stan zdrowia do pełnienia obowiązków sędziego.

Art. 28. 1. Sędzia Trybunału może na swój wniosek zostać przeniesiony w stan spoczynku, jeżeli z powodu choroby, ułomności lub utraty sił został uznany przez lekarza orzecznika Zakładu Ubezpieczeń Społecznych za trwale niezdolnego do pełnienia obowiązków sędziego Trybunału.

2. W szczególnie uzasadnionym przypadku z wnioskiem w sprawie wydania przez lekarza orzecznika Zakładu Ubezpieczeń Społecznych orzeczenia o trwałej niezdolności do pełnienia obowiązków sędziego Trybunału z powodu jego choroby, ułomności lub utraty sił może wystąpić Zgromadzenie Ogólne.

3. Uchwałę o przeniesieniu w stan spoczynku sędziego Trybunału trwale niezdolnego do pełnienia obowiązków sędziego podejmuje Zgromadzenie Ogólne. W uchwale określa się datę przejścia sędziego w stan spoczynku, oznaczającą zarazem zakończenie kadencji sędziego Trybunału.

Art. 29. 1. Sędzia Trybunału w stanie spoczynku nie może należeć do partii politycznej, związku zawodowego ani prowadzić działalności publicznej niedającej się pogodzić z zasadami niezależności sądów i niezawisłości sędziów, oraz musi dochować godności statusu sędziego Trybunału w stanie spoczynku.

2. Sędzia Trybunału w stanie spoczynku odpowiada dyscyplinarnie przed Trybunałem za naruszenie przepisów prawa, uchybienie godności sędziego Trybunału w stanie spoczynku, naruszenie Kodeksu Etycznego Sędziego Trybunału Konstytucyjnego lub inne nieetyczne zachowanie mogące podważyć zaufanie do jego bezstronności lub niezawisłości.

3. Do odpowiedzialności dyscyplinarnej sędziego Trybunału w stanie spoczynku art. 10 ust. 2, art. 11, art. 12, art. 13 oraz art. 15 stosuje się odpowiednio, a karami dyscyplinarnymi są:

- 1) upomnienie;
- 2) nagana;
- 3) obniżenie uposażenia sędziego w stanie spoczynku w wysokości od 10% do 20% na okres do 2 lat;
- 4) pozbawienie statusu sędziego w stanie spoczynku.

Art. 30. Sędziemu Trybunału w stanie spoczynku przysługuje uposażenie w

wysokości 75% ostatnio pobieranego wynagrodzenia miesięcznego z wyłączeniem dodatku funkcyjnego. Uposażenie to jest waloryzowane stosownie do zmian wynagrodzenia zasadniczego sędziów Trybunału.

Art. 31. 1. Utrata statusu sędziego Trybunału w stanie spoczynku następuje w przypadku:

- 1) zrzeczenia się przez sędziego Trybunału w stanie spoczynku tego statusu;
- 2) skazania sędziego Trybunału w stanie spoczynku prawomocnym wyrokiem sądu za przestępstwo umyślne ścigane z oskarżenia publicznego lub umyślne przestępstwo skarbowe;
- 3) prawomocnego orzeczenia o pozbawieniu sędziego Trybunału w stanie spoczynku tego statusu;

2. Utratę statusu sędziego w stanie spoczynku stwierdza Zgromadzenie Ogólne w drodze uchwały.

Art. 32. 1. Do sędziego Trybunału w stanie spoczynku przepisy art. 6, art. 7, art. 8, art. 9, art. 10 ust. 2, art. 11, art. 12, art. 13, art. 15, art. 20 i art. 22 stosuje się odpowiednio.

2. Sędziemu Trybunału w stanie spoczynku wypłaca się uposażenie określone w art. 30, licząc od dnia następującego po dniu, w którym przestał pełnić stanowisko, o którym mowa w art. 2, o ile nie nabył prawa do innego świadczenia, w wysokości wyższej niż uposażenie sędziego Trybunału w stanie spoczynku.

Art. 33. 1. Sędzia Trybunału w stanie spoczynku nie może należeć do partii politycznej, związku zawodowego ani prowadzić działalności publicznej niedającej się pogodzić z zasadami niezależności sądów i niezawisłości sędziów.

2. Sędzia Trybunału w stanie spoczynku nie może podejmować dodatkowego zatrudnienia, z wyjątkiem zatrudnienia w charakterze pracownika naukowo-dydaktycznego, dydaktycznego lub naukowego u jednego pracodawcy, w łącznym wymiarze nieprzekraczającym pełnego wymiaru czasu pracy pracowników zatrudnionych w takim charakterze.

3. Sędzia Trybunału w stanie spoczynku nie może podejmować innego zajęcia, o charakterze zarobkowym lub niezarobkowym, które naruszałoby zakazy, o których mowa w art. 29 ust. 1 lub uchylałoby godności sędziego Trybunału w stanie spoczynku.

4. Sędzia Trybunału w stanie spoczynku zawiadamia Prezesa Trybunału o zamiarze podjęcia zatrudnienia lub innego zajęcia, o których mowa w ust. 3, albo o zamiarze ich kontynuowania. Prezes Trybunału pisemnie informuje o sprzeciwie, jeżeli uzna, że

podjęcie albo kontynuowanie zatrudnienia lub innego zajęcia będzie zakazy, o których mowa w art. 29 ust. 1 lub uchybiało godności sędziego Trybunału w stanie spoczynku.

5. Sędzia Trybunału w stanie spoczynku postępuje zgodnie z Kodeksem Etycznym Sędziego Trybunału Konstytucyjnego, uchwalonym na podstawie odrębnych przepisów.

Rozdział 5

Przepisy końcowe

Art. 34. W zakresie nieuregulowanym w ustawie do obowiązków i praw sędziów Trybunału stosuje się odpowiednio art. 43-45 ustawy z dnia 23 listopada 2002 r. o Sądzie Najwyższym.

Art. 35. Ustawa wchodzi w życie w terminie określonym w ustawie – Przepisy wprowadzające ustawę o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym oraz ustawę o statusie sędziów Trybunału Konstytucyjnego.

Ustawa o statusie sędziów Trybunału Konstytucyjnego

UZASADNIENIE

I

Status sędziego Trybunału Konstytucyjnego jest uregulowany w przepisach Konstytucji RP. W art. 194, art. 195 i art. 196 Konstytucji określono jednak tylko podstawowe jego elementy takie jak: 1) długość kadencji; 2) zasady niezawisłości sędziowskiej; 3) wymóg zapewnienia warunków pracy sędziego TK i wynagrodzenia stosownego do sprawowanego urzędu i obowiązków; 4) zakaz przynależności do partii politycznych i związków zawodowych; 5) zakaz prowadzenia działalności publicznej niedającej się pogodzić z zasadami niezależności sądów i niezawisłości sędziów; 6) funkcjonowanie immunitetu sędziego Trybunału Konstytucyjnego.

Wyżej wymienione kwestie dotyczące statusu sędziego TK zostały w Konstytucji uregulowane w sposób wyraźny, a nie w sposób dorozumiany lub poprzez odesłanie do innych przepisów. Konstytucyjne regulacje dotyczące pozycji sędziego konstytucyjnego są podobne, ale nie takie same jak regulacje odnoszące się do statusu prawnego sędziów sądów (sędziów zawodowych). Nie można zatem w sposób bezkrytyczny uznać, że sędzia TK jest takim samym sędzią, jak sędzia sądu.

Mimo że Konstytucja RP zawiera regulacje dotyczące do statusu sędziów TK, należy uznać, że dla pełnego określenia uprawnień i obowiązków tych sędziów, przepisy konstytucyjne są niewystarczające. Z tego powodu ustawodawca najpierw w ustawie o Trybunale Konstytucyjnym z 1997 r., a następnie w kolejnych ustawach z 2015 r. i 2016 r. rozwinął przepisy dotyczące statusu sędziów Trybunału. Rozwiązania prawne odnoszące się do tej materii zostały zamieszczone obok regulacji o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem, a zatem obok kwestii, które zgodnie z art. 197 Konstytucji RP miały być uregulowane w ustawie.

W wyniku przeprowadzonych analiz, w tym sugestii wynikającej z raportu zespołu ekspertów ds. problematyki Trybunału Konstytucyjnego (raport zespołu ekspertów ds. TK), uznano, że podstawowa ustawa dotycząca funkcjonowania Trybunału powinna określać, to co wynika z art. 197 Konstytucji, a więc: organizację TK i tryb postępowania przed tym organem.

Z raportu zespołu ekspertów ds. TK wynika, że: „Wskazany art. 197 stanowi, że „organizację Trybunału Konstytucyjnego oraz tryb postępowania przed Trybunałem określa ustawa”. Intencją ustrojodawcy było więc stworzenie względnie wąskiego zakresu regulacji ustawowej, która – wbrew przyjętym rozwiązaniom – miała odnosić się jedynie do dwóch zagadnień, mianowicie: 1) organizacji Trybunału Konstytucyjnego oraz 2) trybu postępowania przed Trybunałem. Pozostałe kwestie, które nie mieszczą się w zakresie „organizacji” oraz „trybu postępowania”, powinny regulować inne akty normatywne niż ustawa, do której odsyła wyraźnie przepis art. 197. Aktami tymi może być Konstytucja RP (która w

takim razie powinna w dużo większym stopniu regulować ustrój Trybunału) lub regulamin Sejmu, skoro to Sejm – zgodnie z art. 194 – wybiera sędziów Trybunału Konstytucyjnego, co sugeruje, że sprawy związane choćby z procedurą wyborczą winny być przedmiotem unormowania regulaminowego. Można wysunąć z tego wniosek, że ustrój Trybunału Konstytucyjnego mogłyby równolegle regulować co najmniej trzy akty normatywne, tzn.: 1) Konstytucja RP (w szerszym zakresie, aniżeli to robi obecnie); 2) ustawa, ale istotnie zawężona jedynie do organizacji i trybu pracy, a nie ustawa o Trybunale Konstytucyjnym (nota bene ustawa przyjęta na podstawie art. 197 powinna mieć tytuł „ustawa o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym”) oraz 3) regulamin Sejmu (zwłaszcza w odniesieniu do uregulowania procedury wyboru sędziów Trybunału, skoro są oni – zgodnie z Konstytucją – wybierani przez Sejm, a sama kwestia trybu wyboru sędziów nie obejmuje przecież organizacji Trybunału)” (s. 41-42 raportu zespołu ekspertów ds. TK).

Projektodawca wziął pod uwagę stanowisko wypracowane przez zespół ekspertów ds. TK i stwierdził, że status sędziego TK nie mieści się ani w kategorii organizacji, ani tym bardziej w procedurze postępowania, o czym pisał również Trybunał Konstytucyjny w uzasadnieniach swoich rozstrzygnięć. W uzasadnieniu do sprawy z 9 marca 2016 r. sygn. K 47/15 (rozstrzygnięcie wydane z naruszeniem prawa, niepublikowane) czytamy: *„Procedura zgłaszania kandydatów na sędziów TK niewątpliwie nie mieści się w upoważnieniu do określenia w ustawie „trybu postępowania przed Trybunałem”. Jak wskazano wyżej, powoływanie sędziów TK jest w całości elementem „trybu postępowania” przed Sejmem i żaden jego etap nie odbywa się przed Trybunałem Konstytucyjnym. Nie można jednak także przyjąć (...), że kwestia ta należy do zastrzeżonej dla ustawy „organizacji Trybunału”. Taka rozszerzająca interpretacja pojęcia „organizacja Trybunału” nie znajduje potwierdzenia w pozostałych przepisach Konstytucji, które zawierają upoważnienie do stanowienia ustaw ustrojowych. Wyklucza ją zwłaszcza art. 227 ust. 7 Konstytucji, w którym „organizacja i zasady działania” Narodowego Banku Polskiego oraz „szczegółowe zasady powoływania i odwoływania jego organów” zostały potraktowane jako dwa odrębne obszary regulacji ustawowej. Sfery te nie mogą być utożsamiane. (...)”*

To pozwala projektodawcy przyjąć założenie, że zasadne jest stworzenie projektu odrębnej ustawy dotyczącej statusu sędziego TK. Znaczenie tego zabiegu wzmacnia fakt – o którym była mowa powyżej – że dla określenia statusu sędziego TK przepisy Konstytucji są niewystarczające, co może utrudniać wykonywanie kompetencji przez członków konstytucyjnego organu państwa.

Autorzy projektu podkreślają, że pozycja sędziego Trybunału Konstytucyjnego różni się od pozycji sędziów sądów powszechnych, administracyjnych czy sędziów Sądu Najwyższego. Mimo pewnych podobieństw, funkcja sędziego TK ma takie właściwości, że jego status powinien być uregulowany odrębnie i w możliwie najmniejszym zakresie nawiązywać do odpowiedniego stosowania przepisów ustawy o Sądzie Najwyższym.

Skoro jednak kryteria wyboru osoby na stanowisko sędziego Trybunału Konstytucyjnego są identyczne jak wymogi stawiane sędziemu Sądowi Najwyższemu

(zob. art. 2 ust. 3 projektu, który powtarza wcześniejsze rozwiązania), nic nie stoi na przeszkodzie, aby pewne standardy przewidziane dla sędziów Sądu Najwyższego, z odpowiednim uwzględnieniem innej specyfiki funkcji sędziego Trybunału Konstytucyjnego, zostały zaadoptowane do niniejszej ustawy. W szczególności nie można różnicować sędziów obu organów w zakresie dotyczącym ich kwalifikacji i cech, które powinni posiadać nie tylko jako kandydaci na dany urząd, ale też w trakcie wykonywania swoich konstytucyjnych i ustawowych obowiązków. W szczególności chodzi tu o wymogi dotyczące legitymowania się określonym poziomem merytorycznym, bezstronnością, która jest gwarancją niezawisłości, a także odpowiednim stanem zdrowia koniecznym do sprawowania urzędu.

Powyżej wskazane okoliczności zadecydowały o tym, że grupa posłów przedstawiła propozycję uregulowania statusu sędziów TK w odrębnej ustawie w sposób kompleksowy. Nie zrezygnowano jednak całkowicie z odwołań do obowiązków i praw sędziów SN. W ten sposób projektowana ustawa wpisuje się w wyznaczenie wysokiego standardu dotyczącego statusu sędziów najwyższych organów władzy sądowniczej w Polsce.

Jest to realizacja zalecenia zespołu ekspertów ds. TK, którzy uznali, że: *„Dopuszczalne na podstawie obowiązującej Konstytucji jest jeszcze uchwalenie drugiej równoległej ustawy dotyczącej Trybunału Konstytucyjnego (ewentualnie przyjęcie jednej ustawy, ale o zawężonym zakresie przedmiotowym, a co za tym idzie i o precyzyjnie wskazanym tytule). Podstawą jej uchwalania mógłby być przepis art. 195 ust. 2 Konstytucji, w którym stwierdza się wyraźnie, że „sędziom Trybunału Konstytucyjnego zapewnia się warunki pracy i wynagrodzenie odpowiadające godności urzędu oraz zakresowi ich obowiązków”. Warunki te nie są bowiem częścią składową organizacji TK, ani – tym bardziej – trybu postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym, a trudno jest je zawrzeć w Konstytucji bądź w regulaminie Sejmu. Dlatego obok podstawowej ustawy dotyczącej Trybunału Konstytucyjnego, jaką powinna być dość wąska przedmiotowo ustawa o organizacji i trybie postępowania przed TK (opartej na art. 197 Konstytucji RP), możliwe byłoby przyjęcie „mniejszej” ustawy, tym razem „o warunkach pracy i wynagrodzeniu sędziów Trybunału Konstytucyjnego” (opartej na art. 195 ust. 2 Konstytucji RP). Ewentualnie dopuszczalne byłoby również przyjęcie jednej „ustawy o organizacji i trybie postępowania przed TK oraz o warunkach pracy i wynagrodzeniu sędziów TK”.” (s. 42 raportu zespołu ekspertów ds. TK).*

Z powyższych względów przedkładana przez grupę posłów ustawa dotyczy więc praw, obowiązków i zasad odpowiedzialności sędziów TK. Charakteryzuje ona także stosunek służbowy sędziego Trybunału.

II

1. Projektowana ustawa składa się z 5 rozdziałów. W pierwszym *Przepisy ogólne* projektodawca powtórzył konstytucyjne normy dotyczące liczebności składu tego organu, a także zasadę wyboru przez Sejm na 9-letnią kadencję oraz cechy kandydata na stanowisko sędziego (art. 2). W tym ostatnim zakresie projekt odsyła do

wymogów kwalifikacyjnych potrzebnych do zajmowania stanowiska sędziego Sądu Najwyższego. Jest to rozwiązanie, które dotychczasowej praktyce dobrze się sprawdzało i gwarantowało wyłanianie odpowiednich kandydatów na funkcję sędziego TK. Jednocześnie nie narzuca ono Sejmowi nadmiernie wąskich ram, ograniczających znacząco krąg osób, które mogłyby być wybrane. Z powyższych powodów projektodawca uznał, że nie ma konieczności, by w nowej ustawie kwestia kwalifikacji kandydatów na sędziów TK była uregulowana w sposób inny niż dotychczas.

W zakresie samej procedury wyboru sędziów TK projektodawca odesłał do Regulaminu Sejmu (art. 2 ust. 2). Jest to po pierwsze potwierdzenie konstytucyjnej kompetencji Sejmu do wyboru sędziów TK, **a po drugie, jest to także realizacja wniosków płynących z raportu zespołu ekspertów ds. TK, którzy wyraźnie stwierdzili, że: „zgodnie z art. 194 – wybiera sędziów Trybunału Konstytucyjnego, co sugeruje, że sprawy związane choćby z procedurą wyborczą winny być przedmiotem unormowania regulaminowego. [...]” (s. 41-42 raportu zespołu ekspertów ds. TK).**

2. Ważnym fragmentem projektu są przepisy dotyczące statusu osoby wybranej na stanowisko sędziego Trybunału. Projekt określa wymogi związane ze złożeniem ślubowania. Utrzymuje zasadę składania ślubowania wobec Prezydenta (art. 3 ust. 1). Proponowane przepisy realizują tezę zawartą w uzasadnieniu TK do wyroku z 3 grudnia 2015 r. (sygn. K 34/15), że: *„Ślubowanie składane wobec Prezydenta zgodnie z art. 21 ust. 1 ustawy o TK nie stanowi wyłącznie podniosłej uroczystości o charakterze symbolicznym, nawiązującej do tradycyjnej inauguracji okresu urzędowania. Wydarzenie to pełni dwie istotne funkcje. Po pierwsze, jest publicznym przyrzeczeniem sędziego do zachowania się zgodnie z rotą składanego ślubowania. W ten sposób sędzia deklaruje osobistą odpowiedzialność za bezstronne i staranne wykonywanie swoich obowiązków zgodnie z własnym sumieniem oraz poszanowaniem godności sprawowanego urzędu. Po drugie, złożenie ślubowania pozwala sędziemu rozpocząć urzędowanie, czyli wykonywanie powierzonego mu mandatu. Te dwa istotne aspekty ślubowania świadczą o tym, że nie jest to wyłącznie podniosła uroczystość, lecz zdarzenie wywołujące konkretne skutki prawne. Z tego względu włączenie Prezydenta w odbieranie ślubowania od wybranych przez Sejm sędziów TK należy ulokować w sferze realizacji kompetencji głowy państwa”*.

Konsekwencją wyżej zaprezentowanego stanowiska jest po pierwsze to, że odmowa złożenia ślubowania jest równoznaczna ze zrzeczeniem się stanowiska sędziego Trybunału (art. 3 ust. 2) i po drugie, że stosunek służbowy sędziego Trybunału nawiązuje się po złożeniu ślubowania. Sędzia po złożeniu ślubowania stawia się niezwłocznie w Trybunale w celu podjęcia obowiązków, a Prezes Trybunału przydziela mu sprawy i stwarza warunki umożliwiające wypełnianie obowiązków sędziego (art. 3 ust. 3).

Zaproponowany kształt przepisów dotyczących ślubowania i jego skutków znajduje również potwierdzenie w stanowisku wyrażonym w raporcie zespołu ekspertów ds. problematyki TK. W zaleceniu nr IV stwierdzili oni, że: „W

polskiej tradycji ustrojowej i prawnej ślubowanie pełni istotną i szczególną rolę jako znak lojalności i forma zapewnienia o dotrzymaniu zaciąganych zobowiązań. Uzasadnia to utrzymanie regulacji zobowiązującej do złożenia ślubowania przez sędziego Trybunału Konstytucyjnego. Odmowa złożenia ślubowania powinna być równoznaczna ze zrzeczeniem się stanowiska sędziego TK” (s. 50-51 raportu zespołu ekspertów ds. TK).

3. Rozdział 1 projektu zawiera również przepis dotyczący niezawisłości sędziego TK (art. 4).

Art. 5 projektu obszernie reguluje wymogi związane z bezstronnością i apolitycznością. Wyznacza też ograniczenia związane z prowadzeniem dodatkowej działalności przez sędziego Trybunału. Projektowane normy mają zagwarantować rzetelność w wykonywaniu funkcji sędziego. W tym zakresie szczególną rolę przypisano Prezesowi Trybunału, który zgodnie z art. 5 ust. 4 może wyrazić pisemny sprzeciw, jeżeli uzna, że podjęcie albo kontynuowanie zatrudnienia lub innego zajęcia będzie utrudniało pełnienie obowiązków, uchybiało godności urzędu sędziego Trybunału lub podważało zaufanie do jego bezstronności lub niezawisłości.

Ta regulacja stanowi odpowiedź na zalecenie zespołu ekspertów ds. problematyki Trybunału Konstytucyjnego (zob. s. 46-50 raportu zespołu ekspertów ds. TK).

Art. 5 ust. 5 projektu wyznacza dodatkowy obowiązek, by sędzia postępował zgodnie z Kodeksem Etycznym Sędziego Trybunału Konstytucyjnego. Kodeks taki ma być uchwalony na podstawie odrębnych przepisów prawa. **Kwestia uchwalenia kodeksu etycznego jest wyrazem realizacji zalecenia zespołu ekspertów ds. problematyki TK, który uznał, że: „Istotnym warunkiem funkcjonowania niezależnego sądu konstytucyjnego jest zapewnienie apolityczności sędziów. Niezbędne minimum ustanawia w tym zakresie Konstytucja RP. Wymaganie apolityczności sędziów należy uściślić na poziomie ustawowym, ponadto wskazane byłoby opracowanie w Trybunale Konstytucyjnym kodeksu etycznego” (s. 46 raportu zespołu ekspertów ds. TK).**

Zespół ekspertów podkreślił, że: *„Zgodnie z art. 195 ust. 3 Konstytucji RP „Sędziowie Trybunału Konstytucyjnego w okresie zajmowania stanowiska nie mogą należeć do partii politycznej, związku zawodowego ani prowadzić działalności publicznej niedającej się pogodzić z zasadami niezależności sądów i niezawisłości sędziów”. Mimo, że w literaturze obecny jest pogląd, iż obowiązek powstrzymywania się sędziów od zachowań i udziału w działaniach o charakterze politycznym dotyczy tylko okresu czynnego wykonywania funkcji, należy odnieść go także do czasu, w którym sędzia znajduje się w stanie spoczynku i z tego tytułu cieszy się określonymi przywilejami. W tym kontekście należy także postrzegać szczególnie rażące, z racji swej intensywności politycznej, wypowiedzi i zachowania niektórych sędziów w stanie spoczynku, w tym Trybunału Konstytucyjnego. Ustawowe ograniczenia dotyczące okresu „stanu spoczynku”, w którym dana osoba pozostaje przecież sędzią i powinna zachować stosowny dystans do sfery politycznej, wydają się ze wszech miar uzasadnione i pożądane. [...] Określone angażowanie się sędziego Trybunału*

Konstytucyjnego w stanie spoczynku w działalność o charakterze politycznym powinna w każdym przypadku skutkować jego odpowiedzialnością o charakterze dyscyplinarnym” (s. 46-47 raportu zespołu ekspertów ds. TK).

Zagadnienie dotyczące możliwości prowadzenia określonej aktywności publicznej przez sędziego TK znajduje odzwierciedlenie w projektowanej ustawie. Projekt w odrębnych rozdziałach reguluje status sędziów i sędziów w stanie spoczynku. W zakresie obowiązków i praw sędziów TK ustanawia określone wymogi i ograniczenia, za naruszenie których można sędziego, również tego będącego w stanie spoczynku pociągnąć do odpowiedzialności dyscyplinarnej (zob. rozdziały 4 i 5).

4. Drugi rozdział projektowanej ustawy określa zasady odpowiedzialności oraz kwestię immunitetu sędziego Trybunału i jego nietykalności osobistej. Projektodawca zawarł w nim zarówno reguły związane z pociągnięciem do odpowiedzialności karnej czy pozbawieniem wolności (art. 6-art. 9), jak i materię dotyczącą odpowiedzialności dyscyplinarnej (art. 10-art. 15).

Projektodawca szczegółowo określił zasady uchylenia immunitetu sędziemu Trybunału. Decyzję w tej sprawie pozostawiono Zgromadzeniu Ogólnemu Sędziów TK. Odpowiada to regulacji zawartej w art. 196 Konstytucji, zgodnie z którą: *„Sędzia Trybunału Konstytucyjnego nie może być, bez uprzedniej zgody Trybunału Konstytucyjnego, pociągnięty do odpowiedzialności karnej ani pozbawiony wolności. Sędzia nie może być zatrzymany lub aresztowany, z wyjątkiem ujęcia go na gorącym uczynku przestępstwa, jeżeli jego zatrzymanie jest niezbędne do zapewnienia prawidłowego toku postępowania. O zatrzymaniu niezwłocznie powiadamia się Prezesa Trybunału Konstytucyjnego, który może nakazać natychmiastowe zwolnienie zatrzymanego”*.

5. Art. 10 ust. 1 projektu wskazuje przesłanki odpowiedzialności dyscyplinarnej. Jest ona realizowana przed Trybunałem Konstytucyjnym za naruszenie przepisów prawa, uchybienie godności urzędu sędziego Trybunału, naruszenie Kodeksu Etycznego Sędziego Trybunału Konstytucyjnego lub inne nieetyczne zachowanie mogące podważać zaufanie do jego bezstronności lub niezawisłości.

Projekt wypełnia dotychczasową lukę w przepisach dotyczących postępowania dyscyplinarnego wobec sędziego TK poprzez bardziej szczegółowy opis procedury. Z tego względu grupa posłów, obok takich regulacji jak: 1) składy sądu dyscyplinarnego (art. 11), 2) kwestie braku skargi kasacyjnej od orzeczenia dyscyplinarnego wydanego w drugiej instancji (art. 13), czy 3) katalog kar dyscyplinarnych, którymi są: a) upomnienie; b) nagana; c) obniżenie wynagrodzenia w wysokości od 10% do 20% na okres do 2 lat; d) złożenie sędziego Trybunału z urzędu (art. 14), określa zasady wszczęcia postępowania i nadania mu biegu (art. 12).

Szczegółowe uregulowanie postępowania dyscyplinarnego realizuje zalecenie nr X zespołu ekspertów ds. problematyki TK. Eksperti w raporcie podkreślali, że: „Ustanowienie przejrzystych, a zarazem logicznych i funkcjonalnych zasad postępowania dyscyplinarnego wobec sędziów TK (zarówno

orzekających, jak i w stanie spoczynku) jest koniecznym wymogiem demokratycznego państwa prawnego, w którym organy władzy publicznej i ich funkcjonariusze działają na podstawie i w granicach prawa. Prawdłowo uregulowany sposób pociągania sędziów TK do odpowiedzialności spełnia też istotny element legitymizacji sądownictwa konstytucyjnego. Ponadto należy mieć na uwadze dodatkowe wymogi moralne, które stawia się osobom sprawującym funkcje publiczne, w tym przede wszystkim sędziom. Mechanizm pociągania sędziów do odpowiedzialności dyscyplinarnej powinien w pierwszym rzędzie gwarantować autentyczną niezależność TK i niezawisłość jego sędziów” (s. 77 raportu zespołu ekspertów ds. TK).

Projekt przewiduje postępowanie dyscyplinarne wobec sędziów TK jedynie w ramach Trybunału Konstytucyjnego. **Odpowiada to zaleceniu wynikającemu z raportu zespołu ekspertów ds. TK, zgodnie z którym: „Postępowanie dyscyplinarne wobec sędziów TK powinno być „zamknięte” w Trybunale Konstytucyjnym, co oznacza niedopuszczalność zaangażowania w procedurę egzekwowania odpowiedzialności dyscyplinarnej innych, zewnętrznych podmiotów. Zaznaczyć jednocześnie trzeba, że szczególna odpowiedzialność w ramach postępowania dyscyplinarnego spoczywa na osobie Prezesa TK, co tym bardziej, poza innymi okolicznościami, uzasadnia konieczność ustanowienia kadencji tego stanowiska. Zamknięcie odpowiedzialności dyscyplinarnej sędziów TK w Trybunale nie oznacza jednak braku możliwości złożenia stosownego zawiadomienia przez podmioty zewnętrzne. Zawiadomienie takie, co należy zaznaczyć, nie uruchamia żadnej procedury dyscyplinarnej wobec sędziego, a jedynie stanowi element wstępny, o zasadności którego – autonomicznie, szanując w pełni zasadę niezależności TK – rozstrzyga Prezes TK. Rekomendować należy ustanowienie, na poziomie ustawowym, podmiotu – z racji konstytucyjnych – szczególnie predystynowanego do złożenia stosownego zawiadomienia. Jest nim Prezydent RP, który z racji pełnienia funkcji strażnika konstytucji (por. art. 126) ma tutaj rolę oczywistą” (s. 77-78 raportu zespołu ekspertów ds. TK).**

Z tego względu w art. 12 ust. 1 projektu wskazano krąg podmiotów uprawnionych do złożenia zawiadomienia Prezesa TK o popełnieniu przez sędziego Trybunału przewinienia. Do osób tych należą zarówno sędziowie TK, jak i organy zobowiązane do stania na straży Konstytucji (Prezydent RP) oraz praworządności (Prokurator Generalny). Należy podkreślić, że projektodawca założył w wypadku tych dwóch ostatnich podmiotów wymóg współdziałania. Projekt przewiduje bowiem, że zawiadomienie o popełnieniu przewinienia może złożyć Prezydent na wniosek Prokuratora Generalnego. Jest to wyraz współdziałania, ale i równoważnia się władzy.

Uprawnienie Prezydenta RP do złożenia zawiadomienia o popełnieniu przewinienia przez sędziego TK jest realizacją art. 126 Konstytucji, w którym ustawodawca konstytucyjny powierzył Prezydentowi RP zadanie stania na straży Konstytucji. Zadanie to ma również związek z ustawową pozycją Prezydenta RP jako podmiotu odbierającego ślubowanie od osoby wybranej na stanowisko sędziego TK. Prezydent z mocy ustawy staje się bowiem gwarantem zachowania takiego sędziego zgodnie z prawem i etyką.

Uprawnienie Prokuratora Generalnego do złożenia wniosku do Prezydenta RP w sprawie przewinienia sędziego TK jest natomiast związane z ustrojową pozycją tego organu jako podmiotu stojącego na straży interesu publicznego.

Co istotne, wyżej wskazane podmioty nie mają wpływu na ostateczną decyzję o wszczęciu postępowania dyscyplinarnego ani na jego wynik. To bowiem do rzecznika dyscyplinarnego, powoływanego przez Prezesa TK w drodze losowania należy wstępne rozpoznanie zarzutów stawianych danemu sędziemu TK i zdecydowanie o wszczęciu postępowania. Procedura ta jest opisana w art. 12 ust. 2-6 projektowanej ustawy. Proponowane rozwiązanie nawiązuje to regulacji z ustawy o SN, a w sprawach nieuregulowanych odsyła do przepisów – Prawa o ustroju sądów powszechnych i Kodeksu postępowania karnego. Dzięki temu po raz pierwszy kwestia postępowania dyscyplinarnego w sprawie sędziego TK jest uregulowana pełniej, co daje z jednej strony wyraźne i jasne reguły co do tego, jak prowadzić takie postępowania, a z drugiej strony stwarza proceduralne gwarancje dla sędziego TK obwinionego. Dotychczas te zagadnienia nie były jasno określone.

6. W rozdziale 3 projektodawca określił prawa i obowiązki sędziego Trybunału. Utrzymano regułę, że czas pracy sędziego Trybunału jest określony wymiarem jego zadań (art. 16).

W art. 18 projektu wskazano wskaźniki potrzebne do wyliczenia wynagrodzenia zasadniczego sędziego TK (ust. 1-3) oraz wynagrodzenia Prezesa oraz Wiceprezesa Trybunału (ust. 4), a także zasady ustalania tego wynagrodzenia.

W art. 19 projektu potwierdzono uprawnienie dla sędziego Trybunału stale zamieszkałego poza m.st. Warszawą do bezpłatnego zakwaterowania w m.st. Warszawie oraz zwrot kosztów przejazdu i dodatek z tytułu rozłąki z rodziną zgodnie z ustawą o pracownikach urzędów państwowych.

Ważną grupę przepisów stanowią art. 20-art. 25 projektu, określające takie kwestie jak zakazy dotyczące prowadzenia określonej działalności przez sędziego TK (art. 20), obowiązek złożenia oświadczenia o działalności gospodarczej prowadzonej przez małżonka sędziego (art. 21) czy też obowiązek złożenia oświadczenia o stanie majątkowym (art. 23). W art. 23 projektu uregulowano obowiązek sędziego TK do złożenia oświadczenia o swoim stanie majątkowym i wyznaczono obowiązki Prezesa TK w tym zakresie. Przepis ten zakłada jawność oświadczeń majątkowych sędziów TK i obowiązek ich publikacji w Biuletynie Informacji Publicznej Trybunału Konstytucyjnego. Jest to element preferowania jawności życia osób pełniących wysokie funkcje publiczne.

Proponowane zmiany dotyczące jawności oświadczenia o działalności gospodarczej prowadzonej przez małżonka sędziego TK oraz jawności oświadczeń majątkowych, w tym obejmujących własność odrębną sędziego oraz współwłasność małżeńską mają na celu zapobieganie zjawisku korupcji przez urealnienie i zaostrzenie istniejących już rozwiązań. Jawność oświadczeń majątkowych umożliwia ich skuteczniejszą kontrolę. W konsekwencji ma to zapewniać zgodne z prawem i interesem państwa działania sędziów TK, którzy są osobami pełniącymi funkcje publiczne. Działanie takie odpowiada standardom, które w tej kwestii wyznaczyło

orzecznictwo TK.

Projektodawca jest świadomy, że obowiązek podania przez sędziów TK informacji o swoim stanie majątkowym i jego upublicznienie ingeruje w prawo do prywatności, obejmujące autonomię informacyjną. Należy jednak pamiętać, że art. 61 ust. 1 Konstytucji RP gwarantuje obywatelom prawo do uzyskiwania informacji o działalności organów władzy publicznej oraz osób pełniących funkcje publiczne. W wyroku z 8 października 2001 r., sygn. K 11/01 Trybunał podkreślił, że: „[...] ustawodawca ma swobodę w ustalaniu zakresu ograniczeń dotyczących osób pełniących funkcje publiczne, które mogą być kształtowane w różnych okresach w odmienny sposób, z uwagi na nasilenie zjawisk korupcji i negatywną reakcję społeczną. Pozostawać one powinny w racjonalnym związku z interesem publicznym, któremu mają służyć, a ich zakres powinien być współmierny do rangi tego interesu. Ograniczeń nakładanych na osoby sprawujące funkcje publiczne nie można zatem rozpatrywać w kategoriach ograniczeń wolności i praw tych osób, lecz należy je traktować jako środek zapewnienia prawidłowego funkcjonowania instytucji publicznych”.

Prawo do prywatności nie ma charakteru absolutnego. Trybunał Konstytucyjny stwierdził, że: „informacje dotyczące majątku i sfera ekonomiczna jednostki są niewątpliwie objęte prywatnością i autonomią informacyjną, jakkolwiek w tej sferze odnotować można łagodniejsze kryteria jej ograniczania, niż w wypadku sfery czysto osobistej” (wyrok z 20 listopada 2002 r., sygn. K 41/02).

Przepisy antykorupcyjne mają na celu zapobieganie wikłaniu się osób piastujących funkcje publiczne w różne sytuacje, mogące podważać ich bezstronność i uczciwość, a w konsekwencji – podważać autorytet instytucji, w których pełnią oni funkcje. Nie inaczej powinno być z sędziami TK.

W wyroku z 13 lipca 2004 r., sygn. K 20/03, TK uznał, że obowiązek składania oświadczeń o działalności gospodarczej prowadzonej przez małżonka oraz wstępnych, zstępnych i rodzeństwo funkcjonariuszy w zakresie, w jakim dotyczy małżonka, mieści się w granicach zasady proporcjonalności. Chodziło zatem o obowiązek mający konsekwencje dla małżonka funkcjonariusza publicznego.

Z kolei z uzasadnienia wyroku TK z 21 października 1998 r., sygn. K 24/98 wynika, że: „Żaden obywatel nie jest zobowiązany do ubiegania się ani do pełnienia funkcji publicznej, zaś znając następstwa tego faktu w postaci upublicznienia pewnego zakresu informacji, należących do sfery prywatności, podejmuje on samodzielną i świadomą decyzję, opartą na rachunku pozytywnych i negatywnych konsekwencji, w kalkulując określone ograniczenia oraz dyskomfort związany z ingerencją w życie prywatne”.

Stosownie do art. 47 Konstytucji, „Każdy ma prawo do ochrony prawnej życia prywatnego, rodzinnego, czci i dobrego imienia oraz do decydowania o swoim życiu osobistym”. Konsekwencją tego prawa jest gwarancja ustanowiona w art. 51 ust. 2 Konstytucji: „Władze publiczne nie mogą pozyskiwać, gromadzić i udostępniać innych informacji o obywatelach niż niezbędne w demokratycznym państwie prawnym”. Przepisy Konstytucji gwarantują więc pewien stan niezależności, w ramach którego jednostka może decydować o zakresie i zasięgu udostępniania innym osobom informacji o swoim życiu.

Z powyższego wynika, że decydując się na kandydowanie na sędziego TK, a

następnie pełniąc urząd sędziego dana osoba godzi się na warunki ograniczające jej prawo do życia prywatnego i rodzinnego. Przepisy nie nakładają tu arbitralnych obowiązków. Proponowane rozwiązanie jest realizacją takich wartości jak jawność i transparentność życia publicznego. Ma ona gwarantować rzetelne i bezstronne wykonywanie obowiązków przez sędziów TK, a przez to realizację konstytucyjnych kompetencji Trybunału jako niezależnego organu władzy sądowniczej.

Odmowa złożenia wskazanych oświadczeń jest równoznaczna ze zrzeczeniem się funkcji sędziego Trybunału. Istnieje więc wybór.

W art. 24 projektu zawarto regulację odsyłającą do przepisów wykonawczych określających wzór formularza oświadczenia majątkowego, a w art. 25 projektu – przepis karny dotyczący odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywego oświadczenia majątkowego.

Należy podkreślić, że wyżej wymienione przepisy zostały recypowane z ustawy z 21 sierpnia 1997 r. o ograniczeniu prowadzenia działalności gospodarczej przez osoby pełniące funkcje publiczne. W dotychczasowym stanie prawnym to właśnie ta ustawa regulowała zagadnienia związane z obowiązkami sędziów TK dotyczącymi oświadczeń majątkowych i zakazów prowadzenia działalności gospodarczej. Projektodawca uznał, że w związku z tworzeniem kompleksowej ustawy o statusie sędziów TK, te kwestie również powinny być uregulowane w projektowanej ustawie. Dzięki temu zagadnienia związane z pozycją prawną sędziów TK będą określone w jednym akcie normatywnym i nie będzie konieczności stosowania zbędnych odesłań. Ma to tym większe znaczenie, że dotychczasowe przepisy ustawy z 21 sierpnia 1997 r. o ograniczeniu prowadzenia działalności gospodarczej przez osoby pełniące funkcje publiczne, które obejmowały także sędziów Trybunału nie uwzględniały charakteru funkcji sędziego konstytucyjnego.

Co ciekawe, ustawa z 21 sierpnia 1997 r. nie objęła swoją regulacją sędziów Sądu Najwyższego. W odniesieniu do tych sędziów ograniczenia dotyczące prowadzenia przez nich działalności gospodarczej oraz wymogi związane ze składaniem oświadczeń majątkowych określono w ustawie o Sądzie Najwyższym oraz ustawie – Prawo o ustroju sądów powszechnych.

Grupa posłów uznała, że treść przepisów dotyczących określonych zakazów prowadzenia działalności gospodarczej przez sędziów wynikająca z ustawy o Sądzie Najwyższym lepiej uwzględnia charakter statusu tych podmiotów. Z tego względu art. 20 projektu ustawy powtarza rozwiązania zawarte w ustawie o SN w zakresie dotyczącym zakazów prowadzenia działalności gospodarczej przez sędziów. W ten sposób lepiej gwarantowana jest niezawisłość sędziowska.

W art. 20 ust. 3 projektu grupa posłów zaproponowała, by zyski z tytułu posiadania akcji lub udziałów w spółce prawa handlowego, sędziego Trybunału przekazywał na wskazane przez siebie cele publiczne w terminie do 31 marca roku następującego po roku, w którym je uzyskał. Brak realizacji tego obowiązku jest równoznaczny ze zrzeczeniem się przez sędziego Trybunału urzędu. Ma to być wyrazem współuczestnictwa sędziów TK w realizacji dobra wspólnego, a także zapobiegać pokusie kierowania się dobrem prywatnym w sytuacji potencjalnej kolizji interesów spółki, której akcje sędzia posiada i interesu państwa i obywateli. Odmowa

przekazania oznacza zrzeczenie się urzędu.

Projektodawca określił również zasady wygaśnięcia mandatu sędziego przed upływem kadencji. Art. 26 ust. 1 projektu stanowi, że następuje to w przypadku: 1) śmierci sędziego Trybunału; 2) zrzeczenia się przez sędziego Trybunału urzędu; 3) skazania sędziego Trybunału prawomocnym wyrokiem sądu za przestępstwo umyślne ścigane z oskarżenia publicznego lub umyślne przestępstwo skarbowe; 4) prawomocnego orzeczenia o złożeniu sędziego Trybunału z urzędu.

W ust. 2 art. 26 określono organy uprawnione do stwierdzenia wygaśnięcia mandatu.

W odrębnym rozdziale (czwartym) projektodawca zaproponował przepisy dotyczące stanu spoczynku. Utrzymano zasadę, zgodnie z którą sędzia Trybunału przechodzi w stan spoczynku po zakończeniu kadencji (art. 27 ust. 1). Projektodawca poczynił jednak w tym zakresie dodatkowe zastrzeżenie.

Wzorem rozwiązań z ustawy o Sądzie Najwyższym projektodawca wprowadził wymóg złożenia Prezesowi Trybunału zaświadczenia na 6 miesięcy przed ukończeniem 70 roku życia przez sędziego TK, że jest on zdolny ze względu na stan zdrowia do pełnienia obowiązków sędziego (art. 27 ust. 2). Zaświadczenie takie sędzia Trybunału po ukończeniu 70 roku życia ma obowiązek przedstawiać Prezesowi Trybunału co roku, do dnia 31 stycznia, do ukończenia kadencji. Jeśli kandydat na sędziego TK ma posiadać właściwości takie jak sędzia SN, to należy uznać, że obowiązek ten dotyczy nie tylko momentu wyboru, ale także całej kadencji. Chodzi tu także o legitymowanie się odpowiednim stanem zdrowia.

Projektodawca dopuszcza pełnienie funkcji sędziego Trybunału przez osoby w wieku tradycyjnie uznawanym w państwach demokratycznych za wiek emerytalny. Wynika to z faktu, że obok wiedzy prawniczej, cennym elementem dla sędziego Trybunału jest doświadczenie życiowe. Jednak w interesie Państwa Polskiego, Trybunału Konstytucyjnego, jak i samego sędziego Trybunału jest, aby były to osoby zdrowe, będące w stanie pełnić swą funkcję.

Wobec powyższego projektodawca określa moment, w którym oczekuje udokumentowania stanu zdrowia. Ponieważ nie może przerwać kadencji wprost w sytuacji, jeśli sędzia odmówi złożenia zaświadczenia, musi stworzyć instrument, aby zabezpieczyć to oczekiwanie. Dlatego niezłożenie zaświadczenia z przyczyn leżących po stronie sędziego Trybunału, w tym odmowa złożenia, ma skutek równoznaczny ze zrzeczeniem się przez sędziego stanowiska. Projektodawca chce w ten sposób zapobiec unikaniu tego ustawowego obowiązku. Dochodząc do wieku 70 lat, sędzia powinien przeprowadzić badania. Stąd projektodawca zdecydował się na zaadoptowanie mechanizmu z ustawy o Sądzie Najwyższym. Projektodawca nie przerywa w ten sposób kadencji sędziego Trybunału, ale wskazuje na czynnik obiektywny – stan zdrowia, który sędzia powinien udowodnić zaświadczeniem lekarskim. Ta norma koresponduje z art. 28, w którym odesłanie w stan spoczynku przerywające kadencję wiąże się z chorobą, ułomnością lub utratą sił. Rozwiązanie stanowi tu mechanizm kontrolny państwa.

Ponadto projektodawca wzorem Sądu Najwyższego zastrzegł, że sędzia TK, który nie przeszedł w stan spoczynku po 70 roku życia nie może pełnić funkcji Prezesa

lub Wiceprezesa Trybunału (art. 27 ust. 5). Wynika to z woli odciążenia tych osób z obowiązków administracyjnych i umożliwienie im, ze względu na ogromną wiedzę prawniczą oraz doświadczenie, możliwość pełnienia służby dla dobra Państwa i społeczeństwa.

W art. 28 projektu określono warunki przejścia sędziego TK w stan spoczynku przed upływem kadencji. Przesłanką ku temu ma być choroba, ułomność lub utrata sił, na podstawie których lekarz orzecznik Zakładu Ubezpieczeń Społecznych uznaje sędziego za trwale niezdolnego do pełnienia obowiązków.

W projekcie wskazano uprawnienia i obowiązki sędziego w stanie spoczynku (art. 29, 30 i art. 32), oraz konsekwencje naruszenia tych obowiązków. Podkreślono znaczenie apolityczności sędziego w stanie spoczynku, który podobnie jak sędzia urzędujący nie może należeć do partii politycznej, związku zawodowego ani prowadzić działalności publicznej niedającej się pogodzić z zasadami niezależności sądów i niezawisłości sędziów. Zaznaczono też obowiązek dochowania godności sędziego Trybunału.

Art. 31 projektu wymienia przypadki utraty statusu sędziego Trybunału w stanie spoczynku. Są to: 1) zrzeczenie się przez sędziego Trybunału w stanie spoczynku tego statusu; 2) skazanie sędziego Trybunału w stanie spoczynku prawomocnym wyrokiem sądu za przestępstwo umyślne ścigane z oskarżenia publicznego lub umyślne przestępstwo skarbowe; 3) prawomocne orzeczenie o pozbawieniu sędziego Trybunału w stanie spoczynku tego statusu.

W art. 32 projektodawca wskazuje, które normy dotyczące czynnych sędziów Trybunału Konstytucyjnego stosuje się do sędziów w stanie spoczynku. W ust. 2 tego artykułu określono początkowy termin, od którego liczy się wypłata uposażenia sędziego w stanie spoczynku.

W art. 33 projektodawca odrębnie uregulował kwestię apolityczności sędziów TK w stanie spoczynku i zakazu prowadzenia przez niego działalności niedającej się pogodzić z zasadami niezależności sądów i niezawisłości sędziów. Określono też zasady podejmowania zatrudnienia na uczelni oraz podległość sędziego TK w stanie spoczynku Kodeksowi Etycznemu Sędziego TK.

Projektodawca zdecydował, że ze względu na nowy sposób uregulowania materii dotyczącej Trybunału przepisy przejściowe, dostosowujące i końcowe zamieści w odrębnej ustawie – Przepisy wprowadzające. Taki zabieg legislacyjny jest uzasadniony tym, że z dotychczas obowiązującej jednej ustawy, która regulowała różne kwestie związane ze statusem sędziów Trybunału Konstytucyjnego, wyodrębniono, zgodnie z treścią art. 197 Konstytucji, a także w zgodzie z zaleceniami zespołu ekspertów ds. TK, dwa akty prawne. By zapewnić spójność regulacji oraz sprawnie wprowadzić nowe rozwiązania prawne zaprojektowano odrębną ustawę wprowadzającą te przepisy. Odesłanie do ustawy wprowadzającej zawarto w rozdziale 5 zatytułowanym *Przepisy końcowe* (art. 35). W tym też rozdziale ustrojodawca odesłał do odpowiedniego stosowania określonych przepisów ustawy o Sądzie Najwyższym w sprawach nieuregulowanych ustawą, a dotyczących praw i obowiązków sędziów (art. 34). Takie podejście ma zapobiec powstaniu luk w prawie.

III

Ustawa porządkuje i rozwija konstytucyjne regulacje dotyczące statusu sędziów Trybunału Konstytucyjnego. Dzięki nowemu aktowi normatywnemu przepisy dotyczące uprawnień i obowiązków sędziego konstytucyjnego nie będą budzić wątpliwości. Odrębna ustawa o statusie sędziów TK podkreśli ich rolę jako członków konstytucyjnego organu państwa, jakim jest Trybunał Konstytucyjny.

Wejście w życie ustawy o statusie sędziów Trybunału Konstytucyjnego nie spowoduje co do zasady dodatkowego obciążenia dla budżetu państwa.

Przedmiot projektowanej ustawy nie jest objęty prawem Unii Europejskiej